

**GLAVNA SLUŽBA
ZA REVIZIJU JAVNOG SEKTORA
REPUBLIKE SRPSKE**

Republika Srpska
78000 Banja Luka
Vladike Platona bb
Tel: +387(0)51/493-555
Faks: +387(0)51/493-556
e-mail: revizija@gsr-rs.org

**Izveštaj o provedenoj finansijskoj reviziji
Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu
„Kosmos” Banja Luka
za period 01.01-31.12.2023. godine**

Broj: RV054-24

Banja Luka, 17.07.2024. godine

SADRŽAJ

I	IZVJEŠTAJ GLAVNOG REVIZORA	1
	Izvještaj o reviziji finansijskih izvještaja	1
II	IZVJEŠTAJ GLAVNOG REVIZORA	4
	Izvještaj o reviziji usklađenosti.....	4
III	REZIME DATIH PREPORUKA.....	6
IV	KRITERIJUMI ZA REVIZIJU USKLAĐENOSTI.....	8
V	IZVJEŠTAJ O PROVEDENOJ REVIZIJI (NALAZI)	9
	1. Uvod	9
	2. Provođenje preporuka iz prethodnog izvještaja.....	10
	3. Zaključak o funkcionisanju sistema internih kontrola	10
	4. Nabavke.....	13
	5. Priprema i donošenje plana poslovanja i finansijskog plana	14
	6. Finansijski izvještaji	14
	6.1. Bilans uspjeha	14
	6.1.1. Poslovni prihodi i rashodi.....	15
	6.1.2. Finansijski prihodi i rashodi.....	17
	6.1.3. Dobitak/gubitak redovne aktivnosti	17
	6.1.4. Ostali dobici i gubici.....	17
	6.1.5. Prihodi i rashodi od usklađivanja vrijednosti imovine	17
	6.1.6. Neto dobit i gubitak perioda	17
	6.2. Bilans stanja.....	18
	6.2.1. Bilansna aktiva.....	18
	6.2.2. Bilansna pasiva	22
	6.2.3. Vanbilansna evidencija.....	24
	6.3. Bilans tokova gotovine.....	25
	6.4. Vremenska neograničenost poslovanja.....	25
	6.5. Potencijalna imovina i potencijalne obaveze	25
	6.6. Napomene uz finansijske izvještaje	25

I IZVJEŠTAJ GLAVNOG REVIZORA

Izvještaj o reviziji finansijskih izvještaja

Negativno mišljenje

Izvršili smo reviziju finansijskih izvještaja Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka koji obuhvataju: Bilans stanja – Izvještaj o finansijskom položaju sa stanjem na dan 31.12.2023. godine; Bilans uspjeha – Izvještaj o ukupnom rezultatu u periodu i Bilans tokova gotovine – Izvještaj o tokovima gotovine za godinu koja se završava na taj dan. Revizijom smo obuhvatili pregled značajnih transakcija, objašnjavajućih napomena i primjenu računovodstvenih politika u revidiranom periodu.

Po našem mišljenju, zbog značaja pitanja navedenih u pasusu „Osnov za negativno mišljenje“, finansijski izvještaji Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka, ne prikazuju istinito i objektivno, u svim materijalnim aspektima, finansijsko stanje imovine i obaveza na dan 31.12.2023. godine, finansijsku uspješnost, tokove gotovine i promjene na kapitalu za godinu koja se završava na taj dan, u skladu sa propisanim okvirom finansijskog izvještavanja.

Osnov za negativno mišljenje

Reviziju smo izvršili u skladu sa Zakonom o reviziji javnog sektora Republike Srpske i relevantnim ISSAI standardima revizije 2200 -2810. Naša odgovornost za provođenje revizije detaljnije je opisana u pasusu „Odgovornost revizora“. Reviziju smo proveli u skladu sa ISSAI 130 - Etički kodeks, ispunili smo naše ostale etičke odgovornosti i nezavisni smo u odnosu na subjekta revizije.

Smatramo da su pribavljeni revizijski dokazi, s obzirom na propisani okvir finansijskog izvještavanja dovoljni i odgovarajući i da obezbjeđuju osnov za naše mišljenje o finansijskom stanju imovine, obaveza i izvora.

Kao što je navedeno pod tačkom 3. ovog Izvještaja:

Popis imovine i obaveza sa stanjem na dan 31.12.2023. godine nije izvršen u skladu sa odredbama Pravilnika o načinu i rokovima vršenja popisa i usklađivanja knjigovodstvenog sa stvarnim stanjem imovine i obaveza, jer popisom nije obuhvaćena vanbilansna evidencija (date mjenice), pojedine popisne liste nisu potpisane od strane svih članova komisije, a Elaborat o popisu ne sadrži uporedni pregled stvarnog i knjigovodstvenog stanja popisane imovine i obaveza.

Kao što je navedeno pod tačkama 6.2.1.1. i 6.2.2.1. ovog Izvještaja:

Precijenjeni su zemljište i revalorizacione rezerve za iznos od 505.800 KM, jer prilikom prodaje u 2019. godini iz poslovnih knjiga nije isknjižena cjelokupna vrijednost prodatog zemljišta, što nije u skladu sa zahtjevima MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema (paragraf 67a).

Potcijenjena je vrijednost investicionih nekretnina za iznos od 1.345.693 KM, a precijenjeni su zemljište (577.200 KM) i građevinski objekti u iznosu od 768.493 KM, jer poslovni prostori izdati u zakup i zemljište dato na korišćenje nisu klasifikovani kao investiciona imovina u skladu sa članom 5. stav (1., 2. i 4.) Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike i zahtjevima MRS 40 - Investicione nekretnine (paragraf 7, 16 i 20).

Kao što je navedeno pod tačkama 6.1.5., 6.2.1.2. i 6.2.2.1. izvještaja:

Precijenjena su kratkoročna potraživanja u iznosu od 436.085 KM, a potcijenjeni su gubitak ranijih godina za iznos od 398.847 KM i rashodi od usklađivanja vrijednosti imovine za iznos od 37.238 KM, jer nije vršena ispravka vrijednosti potraživanja koja nisu naplaćena u roku, što nije u skladu sa članom 159. i 160. Pravilnika o računovodstvu i članom 18. stav (8) Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike.

Precijenjena su kratkoročna razgraničenja u iznosu od 5.151.143 KM, a gubitak ranijih godina je potcijenjen za isti iznos, jer rashodi kamata nisu iskazani u bilansu uspjeha u periodu nastanka, što nije u skladu sa zahtjevima MRS 1 - Prezentacija finansijskih izvještaja (paragraf 27 i 28).

Kao što je navedeno pod tačkama 6.2.2.2. i 6.2.2.3. ovog Izvještaja:

Precijenjene su kratkoročne obaveze za ostale poreze, doprinose i druge dadžbine u iznosu od 287.925 KM i ostale obaveze u iznosu od 48.080 KM, a potcijenjene su dugoročne obaveze u iznosu od 336.005 KM, jer nije izvršena reklasifikacija obaveza po osnovu zaključenog Sporazuma o reprogramu duga, što nije u skladu sa članom 33. stav (1. i 10.) Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike.

Kao što je navedeno pod tačkom 6.6. ovog Izvještaja:

Napomene uz finansijske izvještaje ne sadrže dodatne informacije i objelodanjivanja u skladu sa zahtjevima MRS 1 - Prezentacija finansijskih izvještaja i MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema.

Vremenska neograničenost poslovanja

U Napomenama uz finansijske izvještaje Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka za godinu koja se završava na dan 31.12.2023. godine su objelodanjena pitanja vezana za nastavak poslovanja u skladu sa načelom stalnosti poslovanja.

Ključna pitanja revizije

Ključna pitanja su ona pitanja koja su po našem profesionalnom mišljenju bila najznačajnija u vršenju revizije finansijskih izvještaja Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka za godinu koja se završava na dan 31.12.2023. godine. Ova pitanja smo razmotrili u okviru revizije tih finansijskih izvještaja kao cjeline a u formiranju našeg mišljenja ne dajemo odvojeno mišljenje o tim pitanjima. Osim pitanja opisanih u pasusu „Osnov za negativno mišljenje“, nema drugih pitanja koja treba objaviti u Izvještaju o reviziji.

Odgovornost rukovodstva za finansijske izvještaje

Direktor je odgovoran za pripremu i fer prezentaciju finansijskih izvještaja u skladu sa međunarodnim računovodstvenim standardima i međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja. Ova odgovornost obuhvata: osmišljavanje, primjenu i održavanje internih kontrola koje su relevantne za pripremu i fer prezentaciju finansijskih izvještaja koji ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze nastale usljed prevare i greške; odgovarajuća objelodanjivanja relevantnih informacija u napomenama uz finansijske izvještaje; odabir i primjenu odgovarajućih računovodstvenih politika i računovodstvenih procjena koje su primjerene datim okolnostima i nadzor nad procesom izvještavanja. Pri izradi finansijskih

izvještaja rukovodstvo je odgovorno da procijeni stalnost poslovanja i da objelodani pitanja vezana za vremensku neograničenost poslovanja.

Odgovornost revizora za reviziju finansijskih izvještaja

Naš cilj je da steknemo razumno uvjerenje o tome da finansijski izvještaji, kao cjelina, ne sadrže materijalno značajne pogrešne iskaze uzrokovane prevarom ili greškom, kao i da sačinimo i objavimo revizijski izvještaj, koji sadrži naše mišljenje. Razumno uvjerenje predstavlja visok nivo uvjerenja, ali nije garancija da će revizija, koja je izvršena u skladu sa ISSAI standardima revizije uvijek otkriti materijalno značajne pogrešne iskaze kada oni postoje.

Pogrešni iskazi mogu nastati kao posljedica prevare ili greške i smatraju se materijalno značajnim ako, pojedinačno ili zajedno, mogu uticati na ekonomske odluke korisnika koje se donose na osnovu finansijskih izvještaja.

Zbog činjenice da se revizija provodi provjerom na bazi uzorka i da u sistemu internih kontrola i računovodstvenom sistemu postoje inherentna ograničenja, postoji mogućnost da pojedine materijalno značajne greške ostanu neotkrivene.

Revizija uključuje provođenje postupaka u cilju pribavljanja revizijskih dokaza o iznosima i objelodanjivanjima datim u finansijskim izvještajima. Izbor postupaka je zasnovan na revizijskom prosuđivanju i profesionalnom skepticizmu, uključujući procjenu rizika materijalno značajnih pogrešnih iskaza u finansijskim izvještajima, nastalih usljed prevare i greške. Prilikom procjene rizika, revizor razmatra interne kontrole koje su relevantne za pripremu i fer prezentaciju finansijskih izvještaja, u cilju osmišljavanja revizijskih postupaka koji su odgovarajući u datim okolnostima, ali ne u cilju izražavanja odvojenog mišljenja o efektivnosti internih kontrola. Revizija takođe uključuje ocjenu primijenjenih računovodstvenih politika utemeljenih na vremenskoj neograničenosti poslovanja i značajnih procjena izvršenih od strane rukovodstva, kao i ocjenu opšte prezentacije finansijskih izvještaja.

Izjavljujemo da smo postupili u skladu sa relevantnim etičkim zahtjevima u vezi sa nezavisnošću. Ostvarili smo komunikaciju sa odgovornim licima subjekta revizije u vezi sa planiranim obimom i vremenskim rasporedom revizije, ključnim revizijskim pitanjima i drugim važnim pitanjima i značajnim nalazima revizije, uključujući značajne nedostatke u sistemu internih kontrola, koji se mogu identifikovati tokom revizije.

Banja Luka, 17.07.2024. godine

Glavni revizor

Jovo Radukić, s.r.

II IZVJEŠTAJ GLAVNOG REVIZORA

Izveštaj o reviziji usklađenosti

Mišljenje sa rezervom

Uz reviziju finansijskih izvještaja Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka za 2023. godinu, izvršili smo reviziju usklađenosti aktivnosti, finansijskih transakcija i informacija iskazanih u finansijskim izvještajima sa značajnim zakonskim i drugim propisima.

Po našem mišljenju, osim za navedeno u pasusu „Osnov za mišljenje sa rezervom“, aktivnosti, finansijske transakcije i informacije iskazane u finansijskim izvještajima Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka za 2023. godinu su, u svim materijalnim aspektima, u skladu sa propisima kojima su regulisane.

Osnov za mišljenje sa rezervom

Reviziju usklađenosti smo izvršili u skladu sa Zakonom o reviziji javnog sektora Republike Srpske i ISSAI 4000 – Standard za reviziju usklađenosti.

Vjerujemo da su pribavljeni revizijski dokazi dovoljni i odgovarajući i da obezbjeđuju osnov za naše mišljenje o usklađenosti aktivnosti, finansijskih transakcija i informacija iskazanih u finansijskim izvještajima sa propisima kojima su regulisane.

Kao što je navedeno pod tačkom 3. ovog Izvještaja

Ugovori o djelu sa 13 lica su zaključeni za poslove koji predstavljaju redovnu, osnovnu djelatnost Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka i koji su sistematizovani Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, što nije u skladu sa članom 205. stav (1) Zakona o radu.

Putem blagajne vršene su isplate akontacije putnih troškova i dnevnica za službeno putovanje, a plog gotovine na poslovne račune nije vršen u propisanim rokovima, što nije u skladu članom 3. stav (1) i članom 8. stav (1) Uredbe o uslovima i načinu plaćanja gotovim novcem.

Kao što je navedeno pod tačkom 4. ovog Izvještaja:

Akcionarsko društvo za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka nije provodilo definisane procedure i postupke javnih nabavki kod nabavke računara i računarske infrastrukture, IT licenci i usluga iznajmljivanja informacionog sistema u ukupnom iznosu od 98.588 KM, što nije u skladu sa članom 6. Zakona o javnim nabavkama.

Kao što je navedeno pod tačkom 6.1.1.2. ovog Izvještaja:

Ugovorene bruto plate direktora i izvršnog direktora utvrđene su u većem iznosu od iznosa definisanog Zaključkom Vlade Republike Srpske o utvrđivanju plata direktora i izvršnih direktora u javnim preduzećima (od 03.03.2011. godine i 11.01.2013. godine). Takođe, u 2023. godini na osnovu odluka Nadzornog odbora obračunato je uvećanje plate direktora i izvršnog direktora, što nije u skladu sa prethodno navedenim Zaključkom Vlade Republike Srpske.

Uvećanja plate za radnike po osnovu ostvarenih rezultata u radu vršeno je na osnovicu koju je činila osnovna plata uvećana za minuli rad, što nije u skladu sa članom 64. Pravilnika o radu Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka.

Odgovornost rukovodstva za usklađenost

Pored odgovornosti za pripremu i fer prezentaciju finansijskih izvještaja, direktor je takođe odgovoran da osigura da su aktivnosti, finansijske transakcije i informacije iskazane u finansijskim izvještajima u skladu sa propisima kojima su regulisane.

Odgovornost revizora za reviziju usklađenosti

Pored odgovornosti da izrazimo mišljenje o finansijskim izvještajima, naša odgovornost podrazumijeva i izražavanje mišljenja o tome da li su aktivnosti, finansijske transakcije i informacije iskazane u finansijskim izvještajima, u svim materijalnim aspektima, u skladu sa propisima kojima su regulisane. Odgovornost revizora uključuje obavljanje procedura kako bi pribavili revizijske dokaze o tome da li je poslovanje Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka obuhvaćeno prema definisanim kriterijumima, usklađeno sa zakonskim i drugim propisima. Procedure podrazumijevaju procjenu rizika od značajnih neusklađenosti sa zakonima i propisima koji regulišu poslovanje Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka.

Banja Luka, 17.07.2024. godine

Glavni revizor

Jovo Radukić, s.r.

III REZIME DATIH PREPORUKA

Preporuke vezane za finansijske izvještaje

Preporučuje se direktoru da obezbijedi da se:

- 1) postupci i procedure provođenja popisa i izvještavanje vrši u skladu sa članom 4., 17. i 20. Pravilnika o načinu i rokovima vršenja popisa i usklađivanja knjigovodstvenog stanja sa stvarnim stanjem imovine i obaveza,
- 2) u Bilansu stanja prezentuju bilansne pozicije na osnovu evidencija glavne knjige, kako je propisano odredbama člana 6. Pravilnika o sadržini i formi obrazaca finansijskih izvještaja za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike,
- 3) poslovni prostori izdati u zakup i zemljište dato na korišćenje klasifikuju kao investiciona imovina, u skladu sa članom 5. stav (1., 2. i 4.) Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike,
- 4) izvrši sveobuhvatna analiza stalnih sredstava i ista priznaju i vrednuju shodno zahtjevima MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema,
- 5) vrši ispravka vrijednosti potraživanja koja nisu naplaćena u roku, u skladu sa članom 18. stav (8) Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike,
- 6) rashodi iskazuju u obračunskom periodu u kom su nastali u skladu sa zahtjevima MRS 1 - Prezentacija finansijskih izvještaja (paragraf 27 i 28),
- 7) kratkoročne obaveze koje su reprogramirane na period duži od godinu dana klasifikuju u okviru ostalih dugoročnih obaveza shodno članu 33. Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike,
- 8) bilans tokova gotovine sačinjava u skladu sa Pravilnikom o sadržini i formi obrazaca finansijskih izvještaja za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike i zahtjevima MRS 7 - izvještaj o tokovima gotovine,
- 9) u Napomenama uz finansijske izvještaje objelodanjuju dodatne informacije u skladu sa zahtjevima MRS 1 - Prezentacija finansijskih izvještaja i ostalih Međunarodnih računovodstvenih standarda i Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja.

Preporučuje se Nadzornom odboru da obezbijedi da se:

- 10) izvrši usklađivanje računovodstvenih politika iz Pravilnika o računovodstvu u vezi priznavanja i evidentiranja imovine, obaveza, prihoda i rashoda sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja koji su u primjeni (MSFI 9 i MSFI 15), u skladu sa članom 7. Zakona o računovodstvu i reviziji Republike Srpske.

Preporuke vezane za usklađenost

Preporučuje se direktoru da obezbijedi da se:

- 1) ugovori o djelu zaključuju za poslove koji nisu u djelatnosti poslodavca shodno članu 205. stav (1) Zakona o radu,
- 2) blagajničko poslovanje vrši u skladu sa članom 3. stav (1) i članom 8. stav (1) Uredbe o uslovima i načinu plaćanja gotovim novcem,
- 3) uspostavi sistem internih kontrola u skladu sa odredbama Zakona o sistemu internih finansijskih kontrola u javnom sektoru Republike Srpske, Uputstvom o načinu i

postupku uspostavljanja i sprovođenja sistema finansijskog upravljanja i kontrole i Pravilnikom o sadržaju izvještaja i načinu izvještavanja o sistemu finansijskog upravljanja i kontrole u smislu da se definišu ključni poslovni procesi i uspostavi knjiga poslovnih procesa, donese akt o upravljanju rizicima i uspostavi registar rizika, sačini izvještaj o sprovođenju planiranih aktivnosti na uspostavljanju i razvoju sistema finansijskog upravljanja i kontrole sa priložima i godišnji izvještaj o radu interne revizije dostavlja Centralnoj jedinici za harmonizaciju pri Ministarstvu finansija Republike Srpske, u skladu sa članom 33. Zakona o sistemu internih finansijskih kontrola u javnom sektoru Republike Srpske,

- 4) za nabavke koje nisu definisane članom 8. stav (4) Zakona o javnim nabavkama, provode postupci i procedure javnih nabavki u skladu sa članom 6. Zakona o javnim nabavkama,
- 5) uvećanja plate po osnovu ostvarenih rezultata u radu vrši u skladu sa članom 64. Pravilnika o radu,
- 6) obaveze za porez i doprinose na plate i naknade plata izmiruju u momentu isplate ličnih primanja u skladu sa članom 59. stav (1) i 61. stav (1. i 2.) Zakona o porezu na dohodak i članom 24. stav (1. i 2.) Zakona o doprinosima.

Preporučuje se Nadzornom odboru da obezbijedi da se:

- 7) ugovorene plate i uvećanja plata direktora i izvršnog direktora određuju u skladu sa Zaključkom Vlade Republike Srpske (od 03.03.2011. godine i 11.01.2013. godine).

IV KRITERIJUMI ZA REVIZIJU USKLAĐENOSTI

- Zakon o javnim preduzećima;
- Zakon o privrednim društvima;
- Zakon o računovodstvu i reviziji Republike Srpske;
- Zakon o sistemu internih finansijskih kontrola u javnom sektoru Republike Srpske;
- Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Republici Srpskoj;
- Zakon o radu;
- Zakon o doprinosima;
- Zakon o porezu na dohodak, glava I-IV, VI, X, XII, XIII;
- Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju invalida, član 26. i 27;
- Zakon o javnim nabavkama;
- Pravilnik o sadržaju izvještaja i načinu izvještavanja o sistemu finansijskog upravljanja i kontrole;
- Uredba o uslovima i načinu plaćanja gotovim novcem;
- Odluka o visini naknade troškova za službena putovanja u zemlji i inostranstvu za zaposlene u Republici Srpskoj;
- Odluka o najnižoj plati u Republici Srpskoj;
- Statut Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka;
- Pravilnik o radu Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka;
- Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka.

V IZVJEŠTAJ O PROVEDENOJ REVIZIJI (NALAZI)

1. Uvod

Akcionarsko društvo za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka (u daljem tekstu: Društvo) nastalo je usklađivanjem organizacije Osnovnog državnog preduzeća za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos”, p.o. Banja Luka sa Zakonom o javnim preduzećima („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 75/04 i 78/11) i Zakonom o privrednim društvima („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 127/08, 58/09, 100/11 i 67/13). Društvo je osnovano 1958. godine i tokom svog postojanja mijenjalo je oblik organizovanja u skladu sa važećim propisima.

Rješenjem Okružnog privrednog suda u Banjoj Luci (od 24.04.2023. godine) u sudski registar upisan je osnovni kapital Društva u iznosu od 39.216.352 KM u 100% vlasništvu Republike Srpske. Društvo je jednočlano akcionarsko društvo, u portfelju Akcijskog fonda Republike Srpske, čijim akcijama upravlja Vlada Republike Srpske u funkciji Skupštine akcionara. Osnovni kapital Društva je podijeljen na 39.216.352 obične (redovne) akcije od kojih je svaka nominalne vrijednosti od 1 KM.

Osnovna djelatnost Društva je remont i održavanje opreme za vazdušno posmatranje i navigaciju u vazdušnom, drumskom i pomorskom saobraćaju i protivgradnu zaštitu, sistema automatizacije, elektroenergetskih uređaja i sistema i drugih uređaja i opreme, kao i drugi poslovi navedeni u članu 8. Statuta Društva.

Organi Društva su Skupština akcionara, Nadzorni odbor, Odbor za reviziju i Uprava Društva. Nadzorni odbor i Odbor za reviziju imenuje Vlada Republike Srpske, a Upravu Društva čine direktor i izvršni direktori, koje imenuje Nadzorni odbor.

Društvo se finansira iz vlastitih sredstava, a svoje finansijsko poslovanje obavlja preko poslovnih računa otvorenih kod banaka u zemlji i inostranstvu.

Društvo je osnivač i 100% vlasnik Privrednog društva „BLKOSMOSRS” d.o.o. Beograd (detaljnije u tački 6.2.1.1. izvještaja).

Rješenjem Okružnog privrednog suda u Banjoj Luci (od 29.08.2016. godine) otvoren je postupak restrukturiranja nad Akcionarskim društvom za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” a.d. Banja Luka, a rješenjima (od 28.02.2017. godine i 06.06.2017. godine) prihvaćen je plan finansijskog i operativnog restrukturiranja i potvrđeno poravnanje u postupku restrukturiranja zaključeno između dužnika i povjerilaca na održanom ročištu za raspravljanje i glasanje o planu restrukturiranja.

Planom finansijskog i operativnog restrukturiranja utvrđena je dinamika isplate obaveza Društva prema povjeriocima, od kojih su najznačajnije obaveze prema Poreskoj upravi Republike Srpske u iznosu od 10.435.828 KM, Fondu za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske (u daljem tekstu: Fond PIO) u iznosu od 5.271.360 KM i radnicima Društva u iznosu od 4.117.205 KM. Takođe je utvrđeno da se dug prema Poreskoj upravi Republike Srpske i Fondu PIO reprogramira u narednih 10 godina sa grejs periodom od 3 godine, s tim da prva rata dospijeva 2020. godine a zadnja 2029. godine, te da se najvećim dijelom utvrđena potraživanja stečajnih povjerilaca koji su glasali za plan isplate u roku od 36 mjeseci, a stečajnih povjerilaca koji nisu glasali za plan restrukturiranja isplate u 24 jednake mjesečne rate, kao i da se u slučaju prodaje bilo koje imovine koja je opterećena hipotekom iznos kupoprodajne cijene koriste za zatvaranje obaveza prema založnom povjeriocu.

Prema informaciji dostavljenoj za potrebe revizije, prodajom neperspektivne imovine Društva (obrazloženo u tački 6.2.1.1 izvještaja) izmirene su obaveze prema Poreskoj upravi Republike Srpske u iznosu od 2.498.190 KM i prema Investiciono-razvojnoj banci Republike Srpske po osnovu kreditnih zaduženja iz 2013. i 2015. godine u iznosu od 2.776.936 KM,

a preostali iznos od 1.302.255 KM Društvo je iskoristilo za izmirenje duga prema Fondu PIO i radnicima iz prethodnog perioda.

Zaključkom Vlade Republike Srpske iz 2021. godine zaduženi su Investiciono-razvojna banka Republike Srpske i Ministarstvo energetike i rudarstva Republike Srpske da se uključe oko realizacije aktivnosti neophodnih za provođenje procesa privatizacije državnog kapitala u Društvu, a Zaključkom (od 26.01.2023. godine) Vlada Republike Srpske je zadužila Ministarstvo energetike i rudarstva Republike Srpske i Ministarstvo finansija Republike Srpske da ishoduju (pribave) mišljenje Pravobranilaštva Republike Srpske i koordinišu ostale aktivnosti u cilju pokretanja postupka kod Poreske uprave Republike Srpske radi otpisa poreskog duga Društva, što nije realizovano.

Zaključkom Vlade Republike Srpske zaduženo je Društvo da izvrši usaglašavanje stanja poreskih obaveza sa Poreskom upravom Republike Srpske i izradi Program finansijskog restrukturiranja te isti dostavi Investiciono-razvojnoj banci Republike Srpske radi davanja mišljenja i Vladi Republike Srpske na razmatranje.

Društvo je sačinilo Program finansijskog restrukturiranja sa prijedlogom konverzije potraživanja povjerilaca u obične (redovne) akcije Društva i dostavilo 24.11.2023. godine Ministarstvu energetike i rudarstva Republike Srpske. Nakon usaglašavanja stanja sa Poreskom upravom Republike Srpske i Razvojnoum agencijom Republike Srpske te izvršenih korekcija i dopuna dokumentacije, Društvo je Program finansijskog restrukturiranja sa izmjenama i dopunama dostavilo 15.02.2024. godine Investiciono-razvojnoj banci Republike Srpske.

U skladu sa članom 20. Zakona o reviziji javnog sektora Republike Srpske, Društvo je dostavilo primjedbe na Nacrt izvještaja o provedenoj finansijskoj reviziji za period 01.01-31.12.2023. godine na osnovu kojih je izvršena preformulacija i korekcija dijela nalaza revizije, preporuka i osnova za mišljenje u revizorskom izvještaju. Dostavljene primjedbe nisu imale uticaja na dato revizorsko mišljenje.

Preporuke date u ovom izvještaju, u cilju njihovog naglašavanja, boldovane su i pisane italik slovima.

2. Provođenje preporuka iz prethodnog izvještaja

Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske vršila je reviziju finansijskih izvještaja Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka za 2015. godinu pri čemu je dato ukupno 14 preporuka. U 2018. godini vršena je provjera provođenja datih preporuka i sačinjen Izvještaj o statusu datih preporuka prilikom revizije finansijskih izvještaja Akcionarskog društva za proizvodnju, remont i trgovinu „Kosmos” Banja Luka za 2015. godinu IP001-18 u kome je konstatovano da je deset preporuka provedeno, tri djelimično provedeno i jedna preporuka nije provedena.

3. Zaključak o funkcionisanju sistema internih kontrola

Statutom Društva od 26.01.2023. godine, kojeg je na prijedlog Nadzornog odbora donijela Vlada Republike Srpske, utvrđena je djelatnost Društva, unutrašnja organizacija, upravljanje i organi Društva, te druga pitanja od značaja za položaj i poslovanje Društva.

Uprava Društva je donijela Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta „Kosmos“ a.d. Banja Luka (od 09.10.2019. godine) kojim su utvrđeni unutrašnja organizacija i sistematizacija radnih mjesta i definisane organizacione jedinice (Uprava, sektori, radne jedinice i odjeljenja), njihov djelokrug i organizacija rada, opisi radnih zadataka za radne jedinice i odjeljenja, radna mjesta, potreban broj izvršilaca za njihovo obavljanje, kao i uslovi u pogledu stručne spreme koje zaposleni trebaju posjedovati za obavljanje poslova konkretnog radnog mjesta. Pravilnikom su organizovana dva sektora i to Sektor remonta i proizvodnje, u okviru kojeg su organizovane četiri radne jedinice i deset

odjeljenja i Sektor komercijalnih, pravnih, finansijskih i opštih poslova u okviru kojeg je organizovano sedam odjeljenja.

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta sistematizovana su 93 radna mjesta sa 153 izvršioca.

U toku 2023. godine, primljeno je 12 radnika od čega sedam radnika je nakon sudske presude vraćeno na posao, a pet radnika je zaposleno neposrednim prijemom. Radni odnos je prestao za 24 radnika, od čega za deset radnika po osnovu sporazumnog prestanka radnog odnosa, za pet radnika otkazom ugovora o radu od kojih su četiri podnijela tužbe (tačka 6.5. Izvještaja), te zbog smrti jednog radnika, odlaska u invalidsku penziju za četiri radnika i istekom ugovora o radu na određeno vrijeme za četiri radnika.

Na dan 31.12.2023. godine u Društvu je bilo 68 zaposlenih po osnovu ugovora o radu, od čega 67 na neodređeno vrijeme i jedan na određeno vrijeme.

U toku 2023. godine, Društvo je zaključilo 13 ugovora o djelu (u najvećem broju sa stručno osposobljenim i penzionisanim radnicima Društva) za poslove koji predstavljaju redovnu, osnovnu djelatnost i koji su sistematizovani Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, što nije u skladu sa članom 205. stav (1) Zakona o radu („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 1/16, 66/18, 91/21 i 119/21), kojim je propisano da poslodavac može sa određenim licem zaključiti ugovor o djelu radi obavljanja poslova koji su van djelatnosti poslodavca.

U skladu sa Odlukom o predmetu popisa, vremenu i načinu popisa, imenovanju popisnih komisija i usklađivanju knjigovodstvenog stanja sa stvarnim stanjem imovine i obaveza na dan 31.12.2023. godine, izvršen je popis i evidentiranje rezultata popisa imovine i obaveza. Revizijskim ispitivanjem provođenja istog utvrđene su neusklađenosti sa odredbama Pravilnika o načinu i rokovima vršenja popisa i usklađivanja knjigovodstvenog sa stvarnim stanjem imovine i obaveza („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 45/16 i 113/21), jer pojedinačne komisije nisu donijele planove rada, što nije u skladu sa članom 17. stav (1) Pravilnika, popisne liste nisu dostavljene odgovornom licu za organizaciju i pravilnost popisa niti su ovjerene od strane istog, a pojedine popisne liste nisu potpisane od strane svih članova komisije, što nije u skladu sa članom 17. stav (8) Pravilnika. Takođe, popisom nisu obuhvaćene sve pozicije vanbilansnih evidencija (date mjenice), što nije u skladu sa članom 4. stav (2. i 3.) Pravilnika, a Elaborat o popisu ne sadrži podatke o datumu početka i završetaka popisa, radnom angažmanu lica angažovanih na popisu, uporedni pregled stvarnog i knjigovodstvenog stanja popisane imovine i obaveza, kao i pregled količinskih i vrijednosnih razlika između stvarnog i knjigovodstvenog stanja, što nije u skladu sa članom 20. stav (1) tačka 1., 2., 3. i 4. Pravilnika.

Računovodstvene politike Društva propisane Pravilnikom o računovodstvu nisu usklađene sa izmjenama MSFI, što nije u skladu sa članom 7. Zakona o računovodstvu i reviziji Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 94/15 i 78/20). Pravilnikom o računovodstvu Društva (od 2016. godine) i izmjenama i dopunama Pravilnika o računovodstvu (od 2021. godine) utvrđene računovodstvene politike za procjenu i vrednovanje nenaplativih potraživanja propisuju da se procjena tj. usklađivanje vrijednosti potraživanja obavlja na osnovu saznanja da potraživanje nije naplaćeno u roku i da se indirektno umanjenje potraživanja vrši na osnovu prekoračenja valute naplate preko 365 dana 100%, što nije u skladu sa MSFI 9 - Finansijski instrumenti (paragraf 5.5.15 i B 5.5.35) koji navodi da entitet treba uvijek da odmjerava rezervisanje za gubitke po iznosu koji je jednak očekivanim kreditnim gubicima tokom vijeka trajanja za potraživanja iz poslovanja. Takođe, Pravilnikom o računovodstvu je propisano da se prihodi od obavljanja usluga priznaju kada se mogu pouzdano izmjeriti u periodu u kojem je usluga obavljena i uz korištenje metode stepena dovršenosti transakcije, a u slučajevima kada se ishod transakcije ne može sa sigurnošću procijeniti, prihod se priznaje samo u visini priznatih rashoda koji se mogu nadoknaditi, što nije u skladu sa MSFI 15 – Prihod od ugovora sa

kupcima (paragraf 9) kojim su propisani kriterijumi kada entitet treba da računovodstveno obuhvata ugovor sa kupcem, a koji je u primjeni od 2020. godine i koji zamjenjuje MRS 18-Prihodi.

Blagajničko poslovanje nije vršeno u skladu sa članom 3. stav (1) i članom 8. stav (1) Uredbe o uslovima i načinu plaćanja gotovim novcem („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 86/12, 10/14 i 7/23), jer su putem blagajne vršene isplate akontacije putnih troškova, dnevnica za službeno putovanje i naknada troškova prevoza, a polog gotovine na poslovne račune nije vršen u propisanim rokovima (istog radnog dana, a najkasnije narednog radnog dana).

Interna revizija je organizovana i uspostavljena kao Odjeljenje interne revizije, a sredinom 2023. godine imenovan je direktor Odjeljenja za internu reviziju. Sačinjeni su Godišnji plan revizije Odjeljenja za internu reviziju, Studija rizika za 2023. godinu i Izvještaj o izvršenoj reviziji obaveza za period 01.01-31.12.2023. godine. Godišnji izvještaj o radu interne revizije za 2023. godinu nije sačinjen i nije dostavljen Centralnoj jedinici za harmonizaciju pri Ministarstvu finansija Republike Srpske, shodno članu 33. Zakona o sistemu internih finansijskih kontrola u javnom sektoru Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 91/16).

Društvo nije uredilo sistem internih kontrola prema odredbama Zakona o sistemu internih finansijskih kontrola u javnom sektoru Republike Srpske, Uputstva o načinu i postupku sprovođenja finansijskog upravljanja i kontrole („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 99/17) i Pravilnika o sadržaju izvještaja i načinu izvještavanja o sistemu finansijskog upravljanja i kontrole („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 1/22), jer nije definisalo ključne poslovne procese i uspostavio knjigu poslovnih procesa (tačka 22. pod 3, 4. i 5. Uputstva), nije donijelo akt o upravljanju rizicima (član 8. stav 2. Zakona), nije uspostavilo registar rizika (tačka 23. Uputstva), niti je sačinilo godišnji izvještaj, elektronskim popunjavanjem obrasca Izvještaj o sprovođenju planiranih aktivnosti na uspostavljanju i razvoju sistema finansijskog upravljanja i kontrole sa priložima. Naime, krajem 2023. godine, određeno je odgovorno lice za uspostavljanje, sprovođenje i razvoj finansijskog upravljanja i kontrole, a u 2024. godini, donesen je Plan rada na uspostavljanju i razvoju sistema finansijskog upravljanja i kontrola za 2024. godinu i započete su aktivnosti na uspostavljanju knjige poslovnih procesa.

Uspostavljeni sistem internih kontrola nije funkcionisao na način da obezbijedi istinito i fer izvještavanje i usklađenost sa važećim zakonima i propisima, što je osim u ovoj tački navedeno i u ostalim tačkama izvještaja.

Preporučuje se direktoru da obezbijedi da se:

- **ugovori o djelu zaključuju za poslove koji nisu u djelatnosti poslodavca shodno članu 205. stav (1) Zakona o radu,**
- **postupci i procedure provođenja popisa i izvještavanje vrši u skladu sa članom 4., 17. i 20. Pravilnika o načinu i rokovima vršenja popisa i usklađivanja knjigovodstvenog stanja sa stvarnim stanjem imovine i obaveza,**
- **blagajničko poslovanje vrši u skladu sa članom 3. stav (1) i članom 8. stav (1) Uredbe o uslovima i načinu plaćanja gotovim novcem,**
- **uspostavi sistem internih kontrola u skladu sa odredbama Zakona o sistemu internih finansijskih kontrola u javnom sektoru Republike Srpske, Uputstvom o načinu i postupku uspostavljanja i sprovođenja sistema finansijskog upravljanja i kontrole i Pravilnikom o sadržaju izvještaja i načinu izvještavanja o sistemu finansijskog upravljanja i kontrole u smislu da se definišu ključni poslovni procesi i uspostavi knjiga poslovnih procesa, donese akt o upravljanju rizicima i uspostavi registar rizika, sačini izvještaj o sprovođenju planiranih aktivnosti na uspostavljanju i razvoju sistema finansijskog upravljanja i**

kontrole sa priložima i godišnji izvještaj o radu interne revizije dostavlja Centralnoj jedinici za harmonizaciju pri Ministarstvu finansija Republike Srpske, u skladu sa članom 33. Zakona o sistemu internih finansijskih kontrola u javnom sektoru Republike Srpske.

Preporučuje se Nadzornom odboru da obezbijedi da se izvrši usklađivanje računovodstvenih politika iz Pravilnika o računovodstvu u vezi priznavanja i evidentiranja imovine, obaveza, prihoda i rashoda sa Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja koji su u primjeni (MSFI 9 i MSFI 15), u skladu sa članom 7. Zakona o računovodstvu i reviziji Republike Srpske.

4. Nabavke

Planom poslovanja Društva za 2023. godinu planirane su nabavke ukupne vrijednosti od 2.846.000 KM, od čega za sanaciju i održavanje građevinskih objekata (60.000 KM), opremu za razvoj i poslovanje (560.000 KM), troškove materijala za izradu učinaka (800.000 KM), troškove pomoćnog materijala (69.000 KM), troškove goriva i energije (410.000 KM), troškove proizvodnih usluga (228.000 KM) i ostale neproizvodne troškove (719.000 KM). U toku godine Plan nabavki je dopunjen sa tri nabavke opreme u vrijednosti od 37.408 KM, shodno odlukama Nadzornog odbora.

Prema Pregledu realizovanih nabavki za 2023. godinu, u toku godine realizovane su nabavke u ukupnoj vrijednosti od 1.097.030 KM bez uračunatog poreza na dodatu vrijednost, a odnose se na nabavku za opremu i razvoj i poslovanje (51.200 KM), nabavku materijala (materijala za izradu učinaka, pomoćnog i drugog materijala) u iznosu od 359.550 KM, nabavku goriva i energije (119.257 KM), proizvodnih usluga (140.888 KM), ostalih proizvodnih i neproizvodnih usluga (388.727 KM), nabavku usluga modernizacije (nadogradnje) uređaja za gasno rezanje (5.500 KM), dodatnih dijelova za uređaj za gasno rezanje (11.308 KM) i nabavku IT licenci (20.600 KM).

Revizijskim ispitivanjem su obuhvaćena 4 postupka nabavki i to nabavka IT licenci (20.600 KM), računara (5.888 KM), računarske infrastrukture (8.100 KM) i usluga iznajmljivanja informacionog sistema (64.000 KM). Revizijskim ispitivanjem nisu obuhvaćeni postupke nabavki koji su definisani članom 8. stav (4) Zakona o javnim nabavkama, a koji se odnose na ugovore na čiju dodjelu se primjenjuje poseban režim.

Kod nabavke računara, IT licenci, računarske infrastrukture i usluga iznajmljivanja informacionog sistema, Društvo nije provodilo postupke i procedure javnih nabavki definisane članom 6. Zakona o javnim nabavkama, već je iste provodilo u skladu sa internim Pravilnikom o nabavkama.

Kod nabavke IT licenci i računarske infrastrukture nisu donesene odluke o pokretanju postupka javne nabavke, nije objavljeno obavještenje o nabavci na portalu javnih nabavki i nije utvrđen rok za dostavljanje ponuda, što nije u skladu sa članom 88. stav (2. i 3.) Zakona i nisu objavljeni osnovni elemente ugovora na portalu javnih nabavki, što nije u skladu sa članom 75. stav (2) Zakona.

Kod nabavke usluga iznajmljivanja informacionog sistema nije objavljeno obavještenje o nabavci na portalu javnih nabavki, što nije u skladu sa članom 36. stav (1) Zakona, nije sačinjena tenderska dokumentacija, što nije u skladu sa članom 53. Zakona, nije objavljena odluka o izboru najpovoljnijeg ponuđača, što nije u skladu sa članom 70. stav (6) Zakona, nije objavljeno obavještenje o dodjeli ugovora na portalu javnih nabavki i nisu objavljeni osnovni elementi ugovora na portalu javnih nabavki, što nije u skladu sa članom 74. stav (1) i članom 75. stav (2) Zakona.

Takođe, prethodno pomenute nabavke nisu planirane kako je to predviđeno članom 17. stav (2) Zakona o javnim nabavkama i za iste nisu Agenciji dostavljeni Izvještaji o postupku javne nabavke, što nije u skladu sa članom 75. stav (1) Zakona.

Preporučuje se direktoru da obezbijedi da se za nabavke koje nisu definisane članom 8. stav (4) Zakona o javnim nabavkama, provode postupci i procedure javnih nabavki u skladu sa članom 6. Zakona o javnim nabavkama.

5. Priprema i donošenje plana poslovanja i finansijskog plana

Plan poslovanja Društva za 2023. godinu je donesen shodno članu 10. stav (2) tačka v) Zakona o javnim preduzećima i usvojen od strane Nadzornog odbora i Vlade Republike Srpske shodno članu 5. stav (1) tačka g) Zakona o javnim preduzećima. Takođe, Društvo je donijelo Strateški plan poslovanja za period od 2021-2023. godine shodno članu 21. Zakona o javnim preduzećima i članu 69. Statuta.

Planom poslovanja za 2023. godinu, planirani su ukupni prihodi u iznosu od 6.440.500 KM (poslovni prihodi 5.790.000 KM, finansijski prihodi 500 KM, ostali prihodi 650.000 KM) i ukupni rashodi u iznosu od 4.981.851 KM (poslovni rashodi 4.440.351 KM, finansijski rashodi 35.000 KM, ostali rashodi 506.500 KM).

6. Finansijski izvještaji

Finansijski izvještaji Društva su sačinjeni i prezentovani na obrascima propisanim Pravilnikom o sadržini i formi obrazaca finansijskih izvještaja za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 59/22 i 129/22).

Prilikom popunjavanja obrasca Bilans stanja na dan 31.12.2023. godine, u koloni 5 i 6 aktive nije izvršeno unošenje podataka na osnovu stanja odgovarajućih konta iskazanih u glavnoj knjizi Društva kod pozicija datih kredita radnicima iz ranijih godina u iznosu od 6.499 KM (bruto vrijednost i ispravka vrijednosti), zaliha materijala u iznosu od 201.426 KM (bruto vrijednost i ispravka vrijednosti) i ostalih kratkoročnih potraživanja u iznosu od 11.068 KM (bruto vrijednost i ispravka vrijednosti), čime je bruto vrijednost i ispravka vrijednosti manje iskazana u obrascu Bilansa stanja u odnosu na glavnu knjigu, što nije u skladu sa članom 6. Pravilnika o sadržini i formi obrazaca finansijskih izvještaja za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike.

Vlada Republike Srpske je, na sjednici održanoj dana 30.05.2024. godine, usvojila Finansijski izvještaj Društva za 2023. godinu i Odluku o raspodjeli neto dobiti ostvarene u 2023. godini, shodno članu 30. tačka 9. i 12. Statuta Društva.

Preporučuje se direktoru da obezbijedi da se u Bilansu stanja prezentuju bilansne pozicije na osnovu evidencija glavne knjige, kako je propisano odredbama člana 6. Pravilnika o sadržini i formi obrazaca finansijskih izvještaja za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike.

6.1. Bilans uspjeha

U Bilansu uspjeha iskazani su ukupni prihodi u iznosu od 3.729.987 KM, ukupni rashodi u iznosu od 3.521.174 KM i neto dobit perioda u iznosu od 208.813 KM. Ukupne prihode čine poslovni prihodi, finansijski prihodi i ostali prihodi i dobiti, a ukupne rashode čine poslovni rashodi, finansijski rashodi, ostali rashodi i gubici i rashodi po osnovu promjene računovodstvenih politika i ispravke grešaka iz ranijih godina.

6.1.1. Poslovni prihodi i rashodi

6.1.1.1. Poslovni prihodi

Poslovni prihodi su iskazani u iznosu od 3.687.823 KM, a čine ih prihodi od pruženih usluga (3.116.781 KM), povećanje vrijednosti zaliha učinaka (434.089 KM) i ostali poslovni prihodi (136.953 KM).

Prihodi od pruženih usluga odnose se na usluge servisiranja i održavanja postojenja i opreme, remonta postojenja i opreme i drugih poslova iz djelatnosti Društva, a čine ih prihodi od pruženih usluga povezanim licima (7.823 KM), prihodi od pruženih usluga na domaćem tržištu (95.913 KM) i prihodi od pruženih usluga na inostranom tržištu (3.013.045 KM).

Ostali poslovni prihodi se najvećim dijelom odnose na prihode po osnovu zaključenih pet ugovora o zakupu objekata (poslovnog, kancelarijskog i skladišnog prostora) i zemljišta u iznosu od 134.172 KM.

U 2014. godini, Društvo je sa Akcionarskim društvom „Toplana“ Banja Luka zaključilo Ugovor o osnivanju prava građenja i uspostavljanju službenosti na nekretnini (zemljištu), na kojem je izgrađena kotlovnica za proizvodnju toplotne energije. Ugovor je zaključen na period od 40 godina, a istim je definisano da nosilac prava građenja u slučaju otuđenja zemljišta ima pravo preče kupovine i plaća mjesečnu novčanu naknadu za pravo korišćenja zemljišta u iznosu od 2.925 KM.

U 2020. godini, Društvo je sa Javnom ustanovom „Medicinska škola“ Banja Luka (u daljem tekstu: Medicinska škola) zaključilo Ugovor o zakupu objekta ukupne površine 1300 m² kojeg čine prostorije za nastavu i kancelarijski prostor, na period do 31.12.2024. godine, uz mjesečnu zakupninu u iznosu od 7.757 KM.

6.1.1.2. Poslovni rashodi

Poslovni rashodi su iskazani u iznosu od 3.447.018 KM, a čine ih troškovi materijala, troškovi goriva i energije, troškovi plata, naknada plata i ostalih ličnih primanja, troškovi proizvodnih usluga, troškovi amortizacije i rezervisanja, nematerijalni troškovi i troškovi poreza.

Troškovi materijala su iskazani u iznosu od 359.550 KM, a odnose se na troškove materijala za izradu učinaka (341.870 KM) i troškove ostalog materijala u iznosu od 17.680 KM. Troškovi materijala za izradu učinaka odnose se na troškove osnovnog materijala i sirovina za izradu učinaka (341.729 KM) i troškove ostalog materijala za izradu (141 KM), a troškovi ostalog materijala odnose se na utrošeni sitan alat i inventar (3.498 KM) i utrošeni režijski materijal (14.182 KM).

Troškovi goriva i energije iskazani su u iznosu od 119.275 KM, a odnose se na troškove goriva (30.918 KM) i troškove električne energije (88.357 KM).

Troškovi plata, naknada plata i ostalih ličnih primanja iskazani su u iznosu od 1.679.910 KM, a odnose se na troškove bruto plata i bruto naknada plata (1.343.380 KM) i troškove ostalih ličnih primanja (336.530 KM).

Troškove bruto plata i bruto naknada plata odnose se na troškove obračunatih bruto plata (1.289.919 KM) i troškovi bruto naknada članovima Nadzornog odbora (27.486 KM) i Odbora za reviziju (25.975 KM).

Obračun plata, naknada i drugih primanja u Društvu, definisan je Zakonom o radu, Pravilnikom o radu-prečišćen tekst (od 2022. godine), Odlukom o utvrđivanju uvećanja plate, visine primanja po osnovu rada i visine pomoći radniku („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 53/16, 12/22 i 39/22) i Zaključkom Vlade Republike Srpske (od 03.03.2011. godine i 11.01.2013. godine).

Ugovorene bruto plate direktora i izvršnog direktora utvrđene su u većem iznosu od iznosa definisanog Zaključkom Vlade Republike Srpske (od 03.03.2011. godine i 11.01.2013. godine), kojim je propisano da plata (zajedno sa regresom, toplim obrokom, zimnicom i ostalim primanjima po osnovu radnog odnosa) ne može biti veća od 3.000 KM odnosno od 2.700 KM za direktore u javnim preduzećima, a plata izvršnih direktora ne mogu biti veće od 2.500 KM odnosno od 2.250 KM, uvećana za minuli rad i pripadajuće poreze i doprinose. U 2023. godini, Odlukom Nadzornog odbora utvrđena su uvećanja plate direktora 30% i izvršnog direktora 10%, što nije u skladu sa prethodno pomenutim Zaključkom.

Prilikom obračuna uvećanja plate radnika po osnovu ostvarenih rezultata u radu, umjesto osnovne plate, kao osnovica za obračun korištena je osnovna plata uvećana za minuli rad, što nije u skladu sa članom 64. Pravilnika o radu. Članom 64. Pravilnika o radu je propisano da se korekcija plate po osnovu rezultata u radu vrši na način da se osnovna plata uvećava do 20% osnovne plate, a članom 52. Pravilnika je propisan način utvrđivanja osnovne plate.

Troškovi ostalih ličnih primanja odnose se na pomoći zaposlenima (8.606 KM), troškove zaposlenih na službenom putu (225.504 KM) i troškove bruto ostalih ličnih primanja u iznosu 102.421 KM (naknada troškova prevoza na posao i sa posla 30.637 KM i topli obrok 71.784 KM).

U okviru pomoći zaposlenima iskazani su plaćeni troškovi liječenja radnika Društva (bolničko liječenje, operativni zahvat, dijagnostičke usluge, terapije i dr.) koji zbog neizmirenih doprinosa nisu zdravstveno osigurani. Prilikom isplate pomoći zaposlenom za troškove operativnog zahvata dodijeljena pomoć je viša nego što je predviđeno članom 80. Pravilnika o radu, kojim je definisano da radniku pripada pomoć u slučaju teške bolesti i dugotrajne bolesti radnika (koja je kategorisana od strane nadležnog organa) u visini prosječne plate nakon oporezivanja u Republici Srpskoj.

Troškovi zaposlenih na službenom putu odnose se na troškove dnevnica na službenom putu (107.342 KM), troškove smještaja i hrane na službenom putu (117.486 KM), troškove prevoza na službenom putu (556 KM) i naknade za korištenje sopstvenog vozila u službene svrhe (120 KM).

Troškovi proizvodnih usluga iskazani su u iznosu od 322.111 KM, a odnose se na troškove usluga na izradi učinaka (146.013 KM), troškove transportnih usluga (14.988 KM), troškove usluga održavanja (86 KM), troškove reklame i propagande (9.341 KM) i troškove ostalih proizvodnih usluga (151.683 KM).

Troškovi ostalih proizvodnih usluga najvećim dijelom se odnose na naknade za korištenje auto puta (4.258 KM), naknade za usluge po ugovoru o djelu (103.686 KM), naknade po osnovu ugovora o dopunskom radu (40.388 KM).

Troškovi amortizacije i rezervisanja iskazani su u iznosu od 653.793 KM, a odnose se na troškove amortizacije (637.193 KM) i troškove rezervisanja (16.600 KM).

Troškovi amortizacije se odnose na troškove amortizacije nematerijalnih sredstava (9.980 KM), građevinskih objekata (555.905 KM) i postrojenja i opreme (71.308 KM).

Troškovi rezervisanja odnose se na troškove rezervisanja za otpremnine (10.736 KM) i troškove rezervisanja za sudske sporove (5.864 KM).

Nematerijalni troškovi iskazani su u iznosu od 207.504 KM, a najvećim dijelom se odnose na troškove advokatskih usluga (75.861 KM), troškove ostalih neproizvodnih usluga (44.714 KM), troškove usluga održavanja informacionog sistema (36.000 KM), troškove platnog prometa (11.586 KM) i troškove reprezentacije (10.137 KM).

Troškovi poreza iskazani su u iznosu od 104.875 KM, a najvećim dijelom se odnose na troškove poreza na imovinu (37.120 KM) i komunalnu naknadu (62.730 KM).

Preporučuje se Nadzornom odboru da obezbijedi da se ugovorene plate i uvećanja plata direktora i izvršnog direktora određuju u skladu sa Zaključkom Vlade Republike Srpske (od 03.03.2011. godine i 11.01.2013. godine).

Preporučuje se direktoru da obezbijedi da se uvećanja plate po osnovu ostvarenih rezultata u radu vrši u skladu sa članom 64. Pravilnika o radu.

6.1.1.3. Poslovni dobitak/gubitak

U Bilansu uspjeha za period 01.01-31.12.2023. godine, Društvo je iskazalo poslovni dobitak u iznosu od 240.805 KM.

6.1.2. Finansijski prihodi i rashodi

6.1.2.1. Finansijski prihodi

Finansijski prihodi su iskazani u iznosu od 1.087 KM, a u cijelosti se odnose na prihode od zateznih kamata po potraživanjima iz dužničko-povjerilačkih odnosa.

6.1.2.2. Finansijski rashodi

Finansijski rashodi su iskazani u iznosu od 67.174 KM, a najvećim dijelom se odnose na rashode po osnovu zateznih kamata po sudskim presudama i troškove postupka prinudne naplate po rješenjima Poreske uprave Republike Srpske.

6.1.3. Dobitak/gubitak redovne aktivnosti

U Bilansu uspjeha za period 01.01-31.12.2023. godine, Društvo je iskazalo dobitak redovne aktivnosti u iznosu od 174.718 KM.

6.1.4. Ostali dobici i gubici

Ostali prihodi i dobici su iskazani u iznosu od 41.077 KM, a odnose se na dobitke po osnovu prodaje otpadnog materijala-željeza i starog papira (17.417 KM), prihode po osnovu povrata otpremnina od radnika koji su sudskim presudama vraćeni na posao (20.540 KM), prihode po osnovu naplaćenih otpisanih potraživanja (3.120 KM).

Ostali rashodi i gubici su iskazani u iznosu od 6.805 KM, a najvećim dijelom se odnose na rashodovanje opreme, materijala i sitnog inventara, a na prijedlog popisne komisije u iznosu od 6.800 KM.

6.1.4.1. Dobitak i gubitak po osnovu ostalih prihoda i rashoda

U Bilansu uspjeha za period 01.01-31.12.2023. godine, Društvo je iskazalo dobitak po osnovu ostalih prihoda i rashoda u iznosu od 34.272 KM.

6.1.5. Prihodi i rashodi od usklađivanja vrijednosti imovine

Prihodi od usklađivanja vrijednosti imovine i rashodi od usklađivanja vrijednosti imovine nisu iskazani, a revizijom je utvrđeno da rashodi od usklađivanja vrijednosti imovine iznose 37.238 KM, što je detaljnije objašnjeno u tački 6.2.1.2. izvještaja.

6.1.5.1. Dobitak i gubitak po osnovu usklađivanja vrijednosti imovine

U Bilansu uspjeha za period 01.01-31.12.2023. godine, Društvo nije iskazalo dobitak/gubitak po osnovu usklađivanja vrijednosti imovine.

Po nalazu revizije, gubitak po osnovu usklađivanja vrijednosti imovine je potcijenjen za iznos od 37.238 KM, zbog manje iskazanih rashoda od usklađivanja vrijednosti imovine (tačka 6.2.1.2. izvještaja).

6.1.6. Rashodi po osnovu promjene računovodstvenih politika i ispravke grešaka iz ranijih godina

Rashodi po osnovu promjene računovodstvenih politika i ispravke grešaka iz ranijih godina su iskazani u iznosu od 177 KM.

6.1.7. Neto dobit i gubitak perioda

U Bilansu uspjeha za period 01.01-31.12.2023. godine, Društvo je iskazalo neto dobit perioda u iznosu od 208.813 KM.

Po nalazu revizije, neto dobit perioda je precijenjena za iznos od 37.238 KM (tačka 6.1.5.1. izvještaja).

6.2. Bilans stanja

6.2.1. Bilansna aktiva

Bilansna aktiva na dan 31.12.2023. godine je iskazana u iznosu od 60.870.354 KM bruto vrijednosti, 25.585.324 KM ispravke vrijednosti i 35.285.030 KM neto vrijednosti, a odnosi se na stalna sredstva i tekuća sredstva.

6.2.1.1. Stalna sredstva

Stalna sredstva su iskazana u iznosu od 45.629.907 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 21.999.878 KM i neto vrijednosti 23.630.029 KM, a odnose se na nematerijalna sredstva, nekretnine, postrojenja i opremu, dugoročne finansijske plasmane i ostala dugoročna sredstva i razgraničenja.

U toku godine vrijednost stalnih sredstava je povećana po osnovu nabavke opreme (30.796 KM), a umanjena po osnovu obračunate amortizacije (637.192 KM) i rashodovanja opreme, po prijedlogu popisne komisije u iznosu od 648.540 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 648.535 KM i neto vrijednosti 5 KM.

Nematerijalna sredstva su iskazana u iznosu od 100.406 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 33.222 KM i neto vrijednosti 67.184 KM, a u cijelosti se odnose na računarske programe.

Nekretnine, postrojenja i oprema su iskazane u iznosu od 45.449.812 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 21.966.656 KM i neto vrijednosti 23.483.156 KM, a čine ih zemljište, građevinski objekti i postrojenja i oprema.

Zemljište je iskazano u iznosu od 12.873.200 KM (bruto vrijednosti i neto vrijednosti), a odnose se na zemljište u vlasništvu Društva. U 2010. godini, izvršena je procjena, od strane sudskog vještaka građevinske struke, kojom je procijenjena tržišna vrijednost građevinskog zemljišta Društva, bez vanjskog uređenja, infrastrukture i izgrađenih objekata, u iznosu od 15.736.200 KM.

Odlukama Vlade Republike Srpske (od 27.08.2018. godine, 18.08.2018. godine i 02.09.2021. godine) odobrena je prodaja nepokretne neperspektivne imovine Društva (zemljišta i objekata). Nakon provedenih javnih licitacija izvršene su četiri prodaje zemljišta ukupne površine 16.844 m² i objekata (dvije privredne zgrade-pogona, dva skladišta i jedan ostali objekat-pumpa za gorivo) u ukupnoj vrijednosti od 6.577.381 KM, od čega su u 2019. godini izvršene dvije prodaje objekata i zemljišta u ukupnoj vrijednosti od 2.456.224 KM, u 2020. godini izvršena je jedna prodaja objekata i zemljišta u vrijednosti od 1.581.000 KM i jedna prodaja objekata i zemljišta u 2022. godini u vrijednosti od 2.540.157 KM.

Prema podacima Republičke uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove (Zemljišnoknjižni izvadak od 26.05.2023. godine) u vlasništvu Društva je zemljište površine 61.837 m².

Revizijom je utvrđeno, da je vrijednost zemljišta precijenjena za iznos od 505.800 KM, kao i revalorizacione rezerve po istom osnovu, jer iz poslovnih knjiga nije isknižena cjelokupna vrijednost prodatog zemljišta (prilikom prodaje u 2019. godini), što nije u skladu sa zahtjevima MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema (paragraf 67a).

Nakon početnog priznavanja zemljišta po revalorizacionom modelu, Društvo nije vršilo revalorizaciju na određeni vremenski period, kako bi se obezbijedilo da se knjigovodstvena vrijednost bitno ne razlikuje od vrijednosti, do koje bi se došlo korišćenjem fer vrijednosti na kraju izvještajnog perioda u skladu sa zahtjevima MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema (paragraf 31).

Građevinski objekti su iskazani u iznosu od 27.399.611 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 16.979.622 KM i neto vrijednosti 10.419.989 KM, a odnose se na upravnu zgradu, ambulantu, restoran, objekte proizvodnih pogona i radionice, skladišta i ostale objekte.

Društvo je u 2023. godini, u skladu sa zaključenim ugovorom o zakupu sa Medicinskom školom, izdavalo u zakup poslovne prostorije bruto vrijednosti od 1.006.335 KM, ispravke vrijedno, izdavalo u zakup poslovne prostorije bruto vrijednosti od 1.006.335 KM, ispravke vrijednosti 237.842 KM i neto vrijednosti 768.493 KM. Takođe, zemljište površine 2.886 m² u vrednosti od 577.200 KM, dato je na korišćenje Toplani a.d. Banja Luka na period 40 godina, a na kojem je izgrađen objekat kotlovnica (objašnjeno u tački 6.1.1.1. izvještaja). Navedeni poslovni prostori i zemljište nisu klasifikovani kao investicione nekretnine, što nije u skladu sa članom 5. stav (1., 2. i 4.) Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike i zahtjevima MRS 40 - Investicione nekretnine (paragraf 7, 16 i 20). Zbog navedenog vrijednost investicionih nekretnina je potcijenjena za neto iznos od 1.345.693 KM (bruto vrijednosti 1.583.535 KM, ispravke vrijednosti 237.842 KM), a precijenjeni su zemljište (577.200 KM) i građevinski objekti u neto iznosu od 768.493 KM.

Na osnovu izjave o upisu založnog prava, na nekretninama Društva (zemljište i objekti) upisana je hipoteka u korist Poreske uprave Republike Srpske, a radi obezbjeđenja novčanog potraživanja po osnovu poreskog duga.

U 2023. godini, za potrebe izrade Plana finansijskog restrukturiranja, od strane ovlaštenog procjenitelja, izvršena je procjena tržišne vrijednosti nekretnina (poslovnih zgrada, objekata i pripadajućeg zemljišta). Pomenuta procjena nije evidentirana u poslovnim knjigama Društva na dan finansijskog izvještavanja, a prema istoj tržišna vrijednost nekretnina Društva na dan 26.09.2023. godine, iznosi 32.840.937 KM. Na dan 31.12.2023. godine, Društvo je u Finansijskom izvještaju iskazalo neto vrijednost građevinskih objekata i zemljišta u iznosu od 23.293.189 KM.

Postrojenja i oprema su iskazani u iznosu od 5.177.001 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 4.987.034 KM i neto vrijednosti 189.967 KM, a odnosi se na opremu za mašinsku obradu, ispitno-mjernu opremu, opremu za elektroenergetiku, opremu za površinsku zaštitu (oprema za galvanizaciju i oprema za farbaru i druga oprema), opremu za teretni i putnički saobraćaj i ostalu opremu (kancelarijska oprema, računarska oprema i drugo).

Društvo koristi značajan dio opreme čija je knjigovodstvena vrijednost svedena na nulu, a preispitivanje korisnog vijeka upotrebe nije izvršeno shodno paragrafu 51 MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema, kojim se zahtijeva da se rezidualna vrijednost i korisni vijek sredstva provjeravaju barem na kraju svake finansijske godine. Takođe, prilikom obračuna amortizacije nisu primjenjivane propisane stope shodno procijenjenom vijeku trajanja sredstva, a koje su objelodanjene u Pravilniku o računovodstvu, što nije u skladu sa zahtjevima MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema, paragraf 50.

Dugoročni finansijski plasmani su iskazani u iznosu od 74.194 KM (bruto vrijednosti i neto vrijednosti), a odnose se na učešća u kapitalu Privrednog društva „BLKOSMOSRS“ d.o.o. Beograd. Naime, u skladu sa Odlukom Vlade Republike Srpske o davanju saglasnosti na aktivnosti u vezi osnivanja novog privrednog društva u Srbiji, u 2020. godini osnovano je Privredno društvo „BLKOSMOSRS“ d.o.o. Beograd, koje je upisano u Registar privrednih subjekata Agencije za privredne registre Republike Srbije, sa upisanim novčanim ulogom u iznosu od 20.908 KM i nenovčanim ulogom u iznosu od 53.286 KM.

Ostala dugoročna sredstva i razgraničenja su iskazana u iznosu od 5.495 KM (bruto vrijednosti i neto vrijednosti), a odnose se na slike i knjige.

Preporučuje se direktoru da obezbijedi da se:

- **poslovni prostori izdati u zakup i zemljište dato na korišćenje klasifikuju kao investiciona imovina, u skladu sa članom 5. stav (1., 2. i 4.) Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike,**
- **izvrši sveobuhvatna analiza stalnih sredstava i ista priznaju i vrednuju shodno zahtjevima MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema.**

6.2.1.2. Tekuća sredstva

Tekuća sredstva su iskazana u iznosu od 15.240.447 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 3.585.446 KM i neto vrijednosti 11.655.001 KM, a odnose se na zalihe, stalna sredstva namijenjena prodaji i sredstva poslovanja koje se obustavlja, kao i kratkoročna sredstva izuzev zaliha i stalnih sredstava namijenjenih prodaji.

Zalihe, stalna sredstva namijenjena prodaji i sredstva poslovanja koje se obustavlja su iskazana u iznosu od 4.905.770 KM (bruto vrijednosti i neto vrijednosti), a odnose se na zalihe materijala, zalihe nedovršene proizvodnje, poluproizvoda i nedovršenih usluga, zalihe gotovih proizvoda, stalna sredstva namijenjena prodaji i sredstva poslovanja koje se obustavlja i date avanse.

Zalihe materijala su iskazane u iznosu od 2.644.294 KM (bruto vrijednosti i neto vrijednosti), a revizijom je utvrđeno da zalihe materijala iznose 2.845.720 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 201.426 KM i neto vrijednosti 2.644.294 KM, a što je objašnjeno u tački 6. izvještaja. Bruto vrijednost zaliha materijala se odnosi na materijal za izradu učinaka u skladištu (2.458.025 KM), alat, inventar i HTZ opremu u skladištu (12.339 KM), alat, inventar i HTZ opremu u upotrebi (369.711 KM), zalihe goriva i maziva i kancelarijskog materijala (5.645 KM), a ispravka vrijednosti zaliha odnosi se na alat i inventar u upotrebi (179.564 KM), odjeću i HTZ opremu (12.472 KM), materijal za restoran (5.532 KM) i ambalažu i auto gume (3.858 KM).

Zalihe nedovršene proizvodnje, poluproizvoda i nedovršenih usluga su iskazane u iznosu od 1.814.846 KM, a odnose se na zalihe nedovršene proizvodnje (87.396 KM), zalihe poluproizvoda (170.929 KM) i zalihe nedovršenih usluga (1.556.521 KM).

Zalihe gotovih proizvoda su iskazane u iznosu od 296.299 KM, a odnose se na tunele za dezinfekciju koji su proizvedeni u vrijeme pandemije virusa COVID-19.

Stalna sredstva namijenjena prodaji i sredstva poslovanja koje se obustavlja su iskazana u iznosu od 6.054 KM, a odnose se na filtere za prečišćavanje vazduha namijenjene prodaji.

Dati avansi su iskazani u iznosu od 144.277 KM, a najvećim dijelom se odnose na dati avans za nabavku usluga korištenja „EcoOne“ servisa i Security licenci u skladu sa zaključenim ugovorom iz 2023. godine (71.800 KM).

Kratkoročna sredstva izuzev zaliha i stalnih sredstava namijenjenih prodaji su iskazana u iznosu od 10.334.677 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 3.585.446 KM i neto vrijednosti 6.749.231 KM, a odnose se na kratkoročna potraživanja, gotovinske ekvivalente i gotovinu, porez na dodatu vrijednost i kratkoročna razgraničenja.

Kratkoročna potraživanja su iskazana u iznosu od 5.055.925 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 3.585.446 KM i neto vrijednosti 1.470.479 KM, a odnose se na potraživanja od kupaca povezanih pravnih lica u inostranstvu, potraživanja od kupaca u zemlji, potraživanja od kupaca iz inostranstva i ostala kratkoročna potraživanja.

Potraživanja od kupaca povezanih pravnih lica u inostranstvu su iskazana u iznosu od 43.187 KM (bruto vrijednosti i neto vrijednosti), a u cijelosti se odnose na potraživanja od Privrednog društva „BLKOSMOSRS“ d.o.o. Beograd.

Potraživanja od kupaca u zemlji su iskazana u iznosu od 926.252 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 887.672 KM i neto vrijednosti 38.580 KM, a odnose se na potraživanja od kupaca za isporučene usluge (10.027 KM) i potraživanja od zakupaca po osnovu davanja u zakupa zemljišta i poslovnih prostora u iznosu od 28.553 KM.

Ispravka vrijednosti potraživanja od kupaca u zemlji najvećim dijelom se odnosi na potraživanja od Medicinske škole iz perioda 2017-2020. godine po osnovu više obračunatog zakupa u odnosu na odredbe ugovora iz 2016. godine u iznosu od 885.147 KM. Naime, u 2017. godine Društvo je Medicinsku školu obavijestilo o novoj cijeni obračuna zakupnine prema tržišnim uslovima i dostavilo novi ugovor koji nije potpisan od strane Medicinske škole.

Potraživanja od kupaca iz inostranstva su iskazana u iznosu od 3.978.352 KM bruto vrijednosti, ispravke vrijednosti 2.697.774 KM i neto vrijednosti 1.280.578 KM, a odnose na potraživanja po osnovu zaključenih ugovora sa kupcima.

Ispravka vrijednosti potraživanja od kupaca iz inostranstva najvećim dijelom se odnosi na potraživanja iz perioda 2010-2018. godina (2.112.915 KM) i perioda 2010-2013. godina (518.980 KM).

Društvo nije izvršilo ispravku vrijednosti potraživanja od ino-kupca koja nisu naplaćena u roku u iznosu od 391.088 KM, što nije u skladu sa članom 159. i 160. Pravilnika o računovodstvu i članom 18. stav (8) Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike. Članom 159. i 160. Pravilnika o računovodstvu je propisano da se ispravka vrijednosti kupaca vrši na osnovu odluke Nadzornog odbora, kod prekoračenja valute naplate, sudskog spora sa kupcem, kao i u drugim slučajevima. Zbog navedenog precijenjena su kratkoročna potraživanja u iznosu od 391.088 KM, a potcijenjen je gubitak ranijih godina za isti iznos. Ugovor sa ino-kupcem je zaključen 2019. godine, a realizacija ugovorenog posla je onemogućena zbog pandemije COVID-19 i uvedenih sankcija prema trećoj zemlji koja je krajnji korisnik ugovorenih usluga Društva, a kako je to navedeno u Obrazloženju datom za potrebe revizije.

Ostala kratkoročna potraživanja su iskazana u iznosu od 108.134 KM (bruto vrijednosti i neto vrijednosti), a najvećim dijelom se odnose na potraživanja od „BL Plastic“ d.o.o. Banja Luka po osnovu neizmirenih obaveza za utrošenu električnu energiju (90.443 KM) i potraživanja od zaposlenih po osnovu datih akontacija za službeni put u iznosu od 2.593 KM.

Društvo nije izvršilo ispravku vrijednosti potraživanja koja nisu naplaćena u roku od „BL Plastic“ d.o.o. Banja Luka u najmanjem iznosu od 44.997 KM, što nije u skladu sa članom 159. i 160. Pravilnika o računovodstvu i članom 18. stav (8) Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike. Naime, Presudom Okružnog privrednog suda u Banjoj Luci (od 2022. godine) preduzeće „BL Plastic“ d.o.o. Banja Luka bilo je u obavezi da plati iznos od 44.997 KM na ime duga po osnovu utroška električne energije iz 2021. godine (7.759 KM) i 2022. godine (37.685 KM). Pomenuta potraživanja nisu naplaćena u 2023. godini, a za novonastala potraživanja u periodu od sudske presude do jula 2023. godine zaključen je Sporazum o priznanju duga, kojim je definisano da će se dug od 45.444 KM izmiriti do 28.02.2024. godine, što nije realizovano. Zbog navedenog, precijenjena su kratkoročna potraživanja u iznosu od 44.997 KM, a rashodi od usklađivanja vrijednosti imovine potcijenjeni za iznos od 37.238 KM i gubitak ranijih godina za iznos od 7.759 KM.

Gotovinski ekvivalenti i gotovina su iskazani u iznosu od 50.355 KM, a odnose se na novčana sredstva na poslovnim računima kod banaka (9.300 KM), izdvojena novčana sredstva (35.626 KM) i novčana sredstva u blagajni (5.429 KM).

Porez na dodatu vrijednost je iskazan u iznosu od 65.419 KM, a odnosi se na potraživanja po osnovu razlike između akontacionog i obračunatog poreza na dodatu vrijednost.

Kratkoročna razgraničenja su iskazana u iznosu od 5.162.978 KM, a najvećim dijelom se odnose na kamate za neizmirene poreze i doprinose na lična primanja utvrđene po rješenjima Poreske uprave iz ranijih godina u iznosu od 5.151.143 KM, a koje su nakon usaglašavanja stanja sa Poreskom upravom Republike Srpske priznate u Planu finansijskog i operativnog restrukturiranja iz 2017. godine. Rashodi po osnovu kamata nisu iskazani i klasifikovani kao rashodi u obračunskom periodu na koji se odnose uporedo sa priznavanjem obaveza po osnovu zateznih kamata, što nije u skladu sa MRS 1 - Prezentacija finansijskih izvještaja (paragraf 27 i 28). Zbog prethodno navedenog precijenjena su kratkoročna razgraničenja u iznosu od 5.151.143 KM, a potcijenjen je gubitak ranijih godina za isti iznos.

Preporučuje se direktoru da obezbijedi da se:

- **vrši ispravka vrijednosti potraživanja koja nisu naplaćena u roku, u skladu sa članom 18. stav (8) Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike,**
- **rashodi iskazuju u obračunskom periodu u kom su nastali u skladu sa zahtjevima MRS 1 - Prezentacija finansijskih izvještaja (paragraf 27 i 28).**

6.2.2. Bilansna pasiva

Bilansna pasiva na dan 31.12.2023. godine je iskazana u iznosu od 35.285.030 KM, a odnosi se na kapital, dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze i kratkoročne obaveze i kratkoročna rezervisanja.

6.2.2.1. Kapital

Kapital je iskazan u iznosu od 15.711.875 KM, a odnosi se na osnovni kapital, rezerve, revalorizacione rezerve, neraspoređenu dobit i gubitak.

U 2023. godini, Vlada Republike Srpske je donijela Odluku o raspodjeli neto dobiti ostvarene u 2022. godini u iznosu od 1.210.666 KM za pokriće gubitka iz ranijih godina.

Osnovni kapital je iskazan u iznosu od 39.216.352 KM i usaglašen je sa osnovnim kapitalom iskazanim u sudskom registru.

Rezerve su iskazane u iznosu od 385.920 KM, a odnose se na statutarne rezerve formirane ranijih godina.

Revalorizacione rezerve su iskazane u iznosu od 11.767.899 KM, a odnose se na rezerve formirane po osnovu procjene zemljišta iz ranijih godina.

Po nalazu revizije, revalorizacione rezerve su precijenjene za iznos od 505.800 KM (tačka 6.2.1.1. izvještaja).

Neraspoređena dobit je iskazana u iznosu od 208.813 KM, a odnosi se na neraspoređenu dobit tekuće godine.

Po nalazu revizije, neraspoređena dobit tekuće godine je precijenjena za iznos od 37.238 KM (tačka 6.1.7. izvještaja).

Gubitak je iskazan u iznosu od 35.867.109 KM, a odnosi se na gubitak ranijih godina.

Po nalazu revizije, gubitak ranijih godina je potcijenjen za iznos od 5.549.990 KM, jer rashodi zateznih kamata nisu iskazani u bilansu uspjeha u periodu nastanka (5.151.143

KM) i nije vršena ispravka vrijednosti nenaplaćenih potraživanja u iznosu od 398.847 KM (detaljnije objašnjeno u tački 6.2.1.2. izvještaja).

6.2.2.2. Dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze

Dugoročna rezervisanja i dugoročne obaveze su iskazane u iznosu od 11.545.517 KM, a odnose se na rezervisanja za naknade i beneficije zaposlenih, ostala dugoročna rezervisanja i ostale dugoročne obaveze, uključujući razgraničenja.

Rezervisanja za naknade i beneficije zaposlenih su iskazana u iznosu od 99.575 KM, a odnose se na evidentirana rezervisanja za otpremnine na osnovu plana odlaska u penziju obračunate od strane Društva.

Ostala dugoročna rezervisanja su iskazana u iznosu od 20.000 KM, a odnose se na obaveze po osnovu rezervisanja za sudske sporove na osnovu procjene ishoda spora od strane Društva.

Ostale dugoročne obaveze, uključujući razgraničenja su iskazane u iznosu od 11.425.942 KM, a odnose se na dugoročne obaveze prema Poreskoj upravi Republike Srpske i Fondu PIO po osnovu zateznih kamata (5.463.224 KM) i glavnog duga (4.925.782 KM) koje su priznate u Planu finansijskog i operativnog restrukturiranja iz 2017. godine, kao i obaveze evidentirane po osnovu usaglašavanja stanja sa Poreskom upravom Republike Srpske na dan 31.08.2023. godine u cilju izrade Plana finansijskog restrukturiranja iz 2023. godine u iznosu od 1.036.935 KM.

Po nalazu revizije, ostale dugoročne obaveze su potcijenjene za iznos od 336.005 KM (tačka 6.2.2.3. izvještaja).

6.2.2.3. Kratkoročne obaveze i kratkoročna rezervisanja

Kratkoročne obaveze i kratkoročna rezervisanja su iskazane u iznosu od 8.027.638 KM, a čine ih kratkoročne finansijske obaveze (3.205.013 KM), obaveze iz poslovanja (685.763 KM), obaveze iz specifičnih poslova (70.420 KM), obaveze za plate i naknade plata (2.569.856 KM), ostale obaveze (471.865 KM) i obaveze za ostale poreze, doprinose i druge dadžbine u iznosu od 1.024.721 KM.

Kratkoročne finansijske obaveze se odnose na obaveze prema Razvojnoj agenciji Republike Srpske po osnovu kredita iz ranijih godina (175.000 KM) i zateznih kamata po sudskoj presudi iz 2023. godine (48.485 KM), kao i dospjele obaveze prema Poreskoj upravi Republike Srpske i Fondu PIO koje su priznate u Planu finansijskog i operativnog restrukturiranja iz 2017. godine po osnovu glavnog duga (2.814.794 KM) i obaveze za kamate i troškove postupka po osnovu Rješenja Poreske uprave Republike Srpske o odgodi plaćanja poreskog duga od 01.02.2022. godine u iznosu od 166.724 KM.

Obaveze iz poslovanja se odnose na obaveze po osnovu primljenih avansa, depozita i kaucija u zemlji i inostranstvu (60.558 KM) i obaveze prema dobavljačima u zemlji (591.913 KM) i inostranstvu (33.292 KM).

Obaveze za plate i naknade plata odnose se na obaveze za neto zarade i naknade zarada (332.926 KM), obaveze za porez na plate i naknade plata (107.607 KM), obaveze za doprinose na plate i naknade plata (1.894.984 KM), obaveze za naknade za topli obrok (674 KM), obaveze za ostala lična primanja zaposlenih iz procesa restrukturiranja (226.617 KM) i obaveze za porez i doprinose na ostala lična primanja zaposlenih (7.048 KM).

Obaveze za neto zarade i naknade zarada sastoje se od obaveza za polovinu plate iz decembra 2023. godine (38.983 KM) i obaveza priznatih u Planu restrukturiranja iz 2017. godine (293.943 KM), a obaveze za porez na plate i naknade plata se sastoje od obaveza za porez na plate i naknade plata iz 2023. godine (17.933 KM) i obaveza iz ranijeg perioda (89.674 KM). Obaveze za doprinose na plate i naknade plata sastoje se od obaveza iz 2023. godine (289.364 KM) i obaveza iz ranijeg perioda (1.605.620 KM).

Društvo nije izmirivalo obaveze za porez i doprinose na plate i naknade plata u skladu sa članom 58. stav (1) Zakona o porezu na dohodak („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 60/15, 5/16, 66/18, 123/20, 49/21, 119/21, 56/22 i 112/23) i članom 24. stav (1. i 2.) Zakona o doprinosima („Službeni glasnik Republike Srpske” broj 114/17, 112/19, 49/21, 119/21, 56/22, 132/22 i 112/23), kojim je propisano da obaveza plaćanja poreza i doprinosa za svaki pojedinačni ostvareni dohodak nastaje u momentu isplate ličnih primanja.

Ostale obaveze se odnose na obaveze po osnovu zatezних kamata prema Gradu Banja Luka (77.968 KM), obaveze po osnovu zatezних kamata iz poslovnih odnosa sa drugim pravnim licima (76.074 KM), obaveze prema zaposlenima za otpremnine, pomoći, troškove na službenom putu i prevoz (41.240 KM), obaveze prema članovima odbora za reviziju, nadzornog odbora i dr. (78.101 KM), obaveze za naknade po ugovorima o djelu i drugim fizičkim licima (26.553 KM), kao i obaveze za troškove prinudne naplate evidentirane po osnovu usaglašavanja stanja sa Poreskom upravom Republike Srpske na dan 31.08.2023. godine u cilju izrade Plana finansijskog restrukturiranja iz 2023. godine (165.411 KM) i obaveze po osnovu usaglašavanja stanja sa Razvojnoum agencijom Republike Srpske (6.517 KM).

Obaveze za ostale poreze, doprinose i druge dadžbine najvećim dijelom se odnose na obaveze za komunalnu naknadu prema Gradu Banja Luka (714.006 KM), obaveze za porez i doprinose na isplate fizičkim licima po osnovu ugovora o djelu, odbora za reviziju, nadzornog odbora i dr. (233.382 KM) i obaveze za porez na nepokretnosti (55.937 KM).

Precijenjene su obaveze za ostale poreze, doprinose i druge dadžbine u iznosu od 287.925 KM i ostale obaveze u iznosu od 48.080 KM, a potcijenjene su ostale dugoročne obaveze u iznosu od 336.005 KM, jer Društvo nije izvršilo reklasifikaciju obaveza za komunalnu naknadu zajedno sa zatezним kamatama prema Gradu Banja Luka koje dospijevaju u roku dužem od godinu dana shodno zaključenom Sporazumu o izvršenju sudske odluke u 60 jednakih mjesečnih rata (od 06.02.2023. godine), što nije u skladu sa članom 33. stav (1. i 10.) Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike.

Preporučuje se direktoru da obezbijedi da se:

- **obaveze za porez i doprinose na plate i naknade plata izmiruju u momentu isplate ličnih primanja u skladu sa članom 59. stav (1) i 61. stav (1. i 2.) Zakona o porezu na dohodak i članom 24. stav (1. i 2.) Zakona o doprinosima,**
- **kratkoročne obaveze koje su reprogramirane na period duži od godinu dana klasifikuju u okviru ostalih dugoročnih obaveza shodno članu 33. Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike.**

6.2.3. Vanbilansna evidencija

U Bilansu stanja na dan 31.12.2023. godine iskazane su pozicije vanbilansne aktive i pasive u iznosu od 569.690 KM, a odnose se na neperspektivnu imovinu koju je Vlada Republike Srpske dala Društvu na korišćenje u ranijem periodu (319.690 KM) i date mjenice (250.000 KM).

U okviru vanbilansne evidencije nisu iskazana tuđa osnovna sredstva remontovana u ranijem periodu, kao ni date mjenice po osnovu zaključenog Sporazuma o reprogramu duga sa Gradom Banja Luka, kako je to predviđeno članom 67. i 68. Pravilnika o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike. Navedene nepravilnosti su otklonjene u toku revizije, te nisu date preporuke po navedenim osnovama.

6.3. Bilans tokova gotovine

U Bilansu tokova gotovine iskazani su prilivi gotovine iz poslovnih aktivnosti u iznosu od 3.603.181 KM i odlivi gotovine iz poslovnih aktivnosti u iznosu od 3.680.813 KM, što je za rezultat imalo neto odliv gotovine iz poslovnih aktivnosti u iznosu od 77.632 KM. Prilivi i odlivi gotovine iz aktivnosti investiranja nisu iskazani. Prilivi gotovine iz aktivnosti finansiranja iskazani su u iznosu od 48.485 KM, a odlivi gotovine iz aktivnosti finansiranja nisu iskazani, što je za rezultat imalo neto priliv gotovine iz aktivnosti finansiranja u iznosu od 48.485 KM.

Ukupni prilivi gotovine iskazani u iznosu od 3.651.666 KM i ukupni odlivi gotovine u iznosu od 3.680.813 KM daju neto odliv gotovine u iznosu od 29.147 KM. Gotovina na početku obračunskog perioda iskazana je u iznosu od 79.502 KM, a gotovina na kraju obračunskog perioda u iznosu od 50.355 KM.

Po nalazu revizije, odlivi gotovine iz aktivnosti investiranja su potcijenjeni za iznos od 30.796 KM, jer u okviru istih nisu iskazani odlivi gotovine po osnovu plaćanja dobavljačima za kupovinu opreme, što nije u skladu sa članom 14. stav (3) Pravilnika o sadržini i formi obrazaca finansijskih izvještaja za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike i zahtjevima MRS 7 - Izvještaj o tokovima gotovine (paragraf 16). Takođe, precijenjeni su prilivi gotovine iz aktivnosti finansiranja za iznos od 30.796 KM, jer je u okviru pozicije prilivi po osnovu kratkoročnih kredita greškom iskazan pomenuti iznos, što nije u skladu sa članom 16. stav (5) Pravilnika o sadržini i formi obrazaca finansijskih izvještaja za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike i zahtjevima MRS 7 - Izvještaj o tokovima gotovine (paragraf 17).

Preporučuje se direktoru da obezbijedi da se bilans tokova gotovine sačinjava u skladu sa Pravilnikom o sadržini i formi obrazaca finansijskih izvještaja za privredna društva, druga pravna lica i preduzetnike i zahtjevima MRS 7 - izvještaj o tokovima gotovine.

6.4. Vremenska neograničenost poslovanja

U Napomenama uz finansijske izvještaje objelodanjene su informacije u vezi stalnosti poslovanja, u skladu sa zahtjevima MRS 1 - Prezentacija finansijskih izvještaja (paragraf 25 i 26).

6.5. Potencijalna imovina i potencijalne obaveze

U Napomenama uz finansijske izvještaje objelodanjene su informacije koje mogu imati uticaja na potencijalnu imovinu i potencijalne obaveze odnosno objelodanjeno je da su, u toku 2023. godine, protiv Društva vođena tri spora iz radnih odnosa ukupne vrijednosti od 23.817 KM, a da je Društvo vodilo četiri spora protiv fizičkih i pravnih lica ukupne vrijednosti od 516.059 KM.

Prema dostavljenoj informaciji za potrebe revizije, u toku 2023. godine protiv Društva je vođeno sedam sporova (pet radnih sporova, jedan iz zaštite prava iz radnog odnosa i jedan parnični postupak), od kojih je kod dva spora procijenjena ukupna vrijednost ishoda spora od 23.817 KM, a kod pet sporova nije procijenjena vrijednosti ishoda spora.

6.6. Napomene uz finansijske izvještaje

Uz finansijske izvještaje za 2023. godinu sačinjene su i Napomene, koje pružaju informacije o Društvu i primijenjenim propisima za izradu godišnjeg obračuna, računovodstvenoj osnovi i primijenjenim računovodstvenim politikama, ali iste dijelom ne zadovoljavaju zahtjeve MRS 1 - Prezentacija finansijskih izvještaja i ostalih Međunarodnih računovodstvenih standarda i Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja, jer nisu objelodanjene neophodne dodatne informacije o korisnom vijeku upotrebe ili stopama amortizacije za svaku stavku

nekretnina, postrojenja i opreme priznate u finansijskim izvještajima, postojanju hipoteke na nekretninama Društva, bruto knjigovodstvenoj vrijednosti svake potpuno amortizovane nekretnine, postrojenja i oprema koja je još u upotrebi i fer vrijednosti nekretnina, postrojenja i opreme u slučajevima kada se ona znatno razlikuje od knjigovodstvene vrijednosti, kao i informacije u vezi finansijskog restrukturiranja, datih avansa i mjenica, ispravljenih grešaka iz prethodnog perioda i broja sudskih sporova, u skladu sa zahtjevima MRS 16 - Nekretnine, postrojenja i oprema (paragraf 37. i 73. tačka c, 74 tačka a, 79 tačka b, d) i MRS 1 - Presentacija finansijskih izvještaja (paragraf 112. tačka c, 114. tačka c pod iii).

Takođe, u napomenama nisu objelodanjena neusaglašena salda potraživanja i obaveza i razlozi zašto usaglašavanje nije izvršeno, što nije u skladu sa članom 18. stav (3) Zakona o računovodstvu i reviziji Republike Srpske.

Preporučuje se direktoru da obezbijedi da se u Napomenama uz finansijske izvještaje objelodanjuju dodatne informacije u skladu sa zahtjevima MRS 1 - Presentacija finansijskih izvještaja i ostalih Međunarodnih računovodstvenih standarda i Međunarodnih standarda finansijskog izvještavanja.

Revizijski tim

Dragan Milošević, s.r.

Ivana Mikić, s.r.

Jelena Jovanić, s.r.